

भारतसंप्रदायप्रवर्तकान्वाचकानाशिषाऽभिनंदति धर्मेति ॥ ११॥ श्रोतृन्प्रोत्साहयति द्वैपायनेति अप्रमेयं नास्ति प्रकृतं मेयं विज्ञेयं यस्मादित्यप्रमेयं अवश्यं श्राव्यमित्यर्थः पुण्यं पुण्यहेतुः पवित्रं पवित्रवपुर्विज्जुतुल्यो मृत्युस्तस्मात्त्रायतइति पवित्रं मृत्युतरणमित्यर्थः यस्मात्पापहरं पुण्यहेतुत्वादेव शिवं कल्याणं समधिगच्छति शब्दतो र्थतश्च जानाति यद्वा अप्रमेयं आशयस्य गंभीरत्वादागधं पुण्यं ज्योतिष्टोमादिवत्स्वर्गं पवित्रं संध्योपासनादिवच्चित्तशुद्धिकरं पापहरं प्रायश्चित्तवद्वत्तत्त्वादिदोषघ्नं शिवयोगाभ्यासवत्सर्वकल्याणप्रदं पुष्करं आदितीर्थं शुंभायं वातदुपात्तजलैः एतच्छृण्वतस्तीर्थफलं साम्राज्यफलं चानायाससिद्धं भवतीति भावः ॥ १२ ॥ संध्यां संध्यायां अत्यंतसंयोगे द्वितीया आख्यायपठित्वा प्रमुच्यते तस्मात्पापादिति शेषः ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ आख्यानमिति इदं आख्यानं पर्वसंग्रहेण कृतेन सुखावगाहं सुखमाप्तं भवतीति शेषः द्विःत्रय्यं इति पाठे द्वौ शब्दार्थौ न्याय्यौ न्यायादनपेत्तौ यस्मिन् द्विःत्रय्यं अन्येतुद्वाभ्यां संक्षेपविस्ताराभ्यां कृतेन पर्वसंग्रहेण शतपर्वाष्टादशपर्वरूपेण न्याय्यं एतच्छ्रवणेन कर्त्तव्यं यार्थाविधारणादिति व्याचख्युः तत्र पर्वसंग्रहो वररुचिप्रोक्तयाकादिनवटादिनवपादिपंचयाद्यष्टाविति परिभाषया क्रियते आदिध्यान ११ सभाधनं १ वमचयं १६ वैराट्भू ४ योगयुक् ११ भीष्म

धर्मे मतिर्भवतु वः सततोत्थितानां सत्येक एव परलोकगतस्य बंधुः ॥ अर्थाः स्त्रियश्च निपुणैरपि सेव्यमानानैवाप्तभावमुपयांति न च स्थिरत्वं ॥ ११ ॥ द्वैपायनौष्ठपुटनिःसृतमप्रमेयं पुण्यं पवित्रमथ पापहरं शिवं च ॥ यो भारतं समधिगच्छति वाच्यमानं किंतस्य पुष्करजलैरभिषेचनेन ॥ १२ ॥ यद्वात्कुरुते पापं ब्राह्मणस्त्विन्द्रियैश्चरन् ॥ महाभारतमाख्यायसंध्यां मुच्यति पश्चिमां ॥ १३ ॥ यद्वा त्रौकुरुते पापं कर्मणामनसा गिरा ॥ महाभारतमाख्यायपूर्वां संध्यां प्रमुच्यते ॥ १४ ॥ योगो शतं कनकशृंगमयं ददाति विप्राय वेदविदुषे च बहुश्रुताय ॥ पुण्यां च भारतकथां शृणुयाच्च नित्यं तुल्यं फलं भवति तस्य च तस्य चैव ॥ १५ ॥ आख्यानं तदिदमनुत्तमं महार्थं विज्ञेयं महदिह पर्वसंग्रहेण ॥ श्रुत्वा दौ भवति नृणां सुखावगाहं विस्तीर्णं लवणजलं यथाप्लवेन ॥ ३९६ ॥ इति श्री महाभारते आदिपर्वणि पर्वसंग्रहपर्वणि द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ७३ ॥ समाप्तं पर्वसंग्रहपर्व ॥

द्रोणम ५ जं ८ चकर्णकु १ तथाशल्येभ ४ सौषुमग ३ म स्त्रीशं ५ शांतिभ ४ दानधर्मकु १ ह्येज्यारा २ श्रमावासगं ३ कं १ कं १ मौसलयानयोर्युगतिकं १ वंशेख २ मेतच्छतं आदिपर्वणि एकोनविंशतिः पर्वाणीत्यर्थः एवमपि भीष्मे ५ द्रोणे ८ ह्येज्या आश्वमेधिकं २ यानं महाप्रस्थानिकं युगतिः स्वर्गारोहणं वंशे हरिवंशे एतच्छतं पर्वणामिति शेषः शेषं स्पष्टं श्लोकसंख्यापि प्रागुक्तैव ज्ञेया अथ सर्वपर्वतात्पर्यसंग्रहः आदौ सर्वे द्वयोः कृत्यतद्वृत्तिगुरुसत्तीर्थसेवोत्थधर्मः सेवानीत्यर्थ इत्यादि प्रमुखदुरितजः शोकदोषोऽसूक्तः एकस्मिन्काममोक्षावसुखमयसुखौषट्सुमुक्त्यैव दीज्यातापो वै राग्यहानेस्वरपि निखिलकल्मषभक्तिः खिलेषु ददिर्दानं तापः कच्छादिकं ताप आश्रमबासे उक्तइति सर्वगानुषज्जते हानं त्यागः स्वः स्वर्गतिरपि क्रममुक्त्यैव भवतीत्यर्थः यः सर्गप्रतिसर्गवशत इदं चियोनिचि त्कर्त्तृकं चिद्रूपं जडमात्थतं तु पटवद्भूतोर्णवद्वीजवत् सत्त्वात्सैमनुभेदपूर्वचरितैर्वैराग्ययोगैर्दिशानुभोः पंचांगपुराणकर्तारमलं व्यासस्त्वत्तद्देहिमे ॥ ३९६ ॥ इति आदिपर्वणि नै. भा. भा. द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥